

Er det en forbrydelse at søge asyl?

Danmark er et retssamfund, som respekterer internationale aftaler, og hvor man ikke kommer i fængsel uden at være kendt skyldig i noget kriminelt. Ja, det troede jeg også indtil jeg for nogle år siden begav mig ind på asylområdet.

I 2007 blev der i Danmark foretaget 400 fængslinger blandt de 1.800 asylansøgere, som på det tidspunkt befandt sig i landet. Hvad havde de 400 personer gjort for at blive spærret inde i gennemsnit 2 måneder, enkelte op til 2 år? Havde de hærgnet, plyndret og voldtaget? Næh, de var såmænd tilbageholdt efter Udlændingelovens bestemmelser, som siger at man kan fængsle en asylansøger alene på mistanke om at han ikke vil være til stede når udsendelsen kan gennemføres, eller for at få ham til at tænke lidt mere over sin identitet.

Men hvordan kommer fængsling af asylansøgere overhovedet på tale? Det er jo folk, der frivilligt ankommer og anmoder om at få undersøgt om de opfylder deres internationale ret til beskyttelse. De har intet ulovligt gjort, de har blot lagt deres skæbne i vores hænder. Dette helt grundlæggende spørgsmål diskuteres aldrig – selv når bølgerne går højt diskuterer man kun tidsgrænsen og proportionaliteten.

Da familien E. skulle tvangsudsendes sidste år satte man faren i fængsel. Dette er en meget anvendt praksis for på den måde at sikre hele familiens tilstedeværelse ved en forestående tvangsudsendelse. Moren blev så angst og ulykkelig, at hun forsøgte at begå selvmord, og de to mindre børn blev anbragt på børnehjem frem til udsendelsen. Noget lignende er sket adskillige gange.

De fængslede kommer godt nok for en dommer hver 4. uge i Hillerød Ret, men de får en tilfældig, beskikket forsvarer, som ofte ikke engang har ulejlighed sig med at læse personens sag igennem eller talt med vedkommende inden retsmødet. Mange asylansøgere fortæller, at forsvareren ikke på noget tidspunkt åbnede munden. Politiets mistanke om en formodet situation, nemlig at personen vil gå under jorden, udrejse på egen hånd eller ikke fortæller sandheden om sin identitet, er altså tilstrækkeligt til en nærmest automatisk forlængelse af fængslingen. Ofte ved asylansøgeren ikke helt selv, hvorfor han er fængslet.

Jeg har som en af de få udenfor systemet været på rundvisning i det meste af det særlige fængsel for asylansøgere Ellebæk, som støder direkte op til asylcenter Sandholm, men drives af Kriminalforsorgen. Man sidder 2-6 i hver celle med adgang til fælles arealer i ca. 8 timer om dagen, det meste af tiden går med at sove. Kvinder og mænd er adskilt. De indsatte har ikke adgang til deres egen mobiltelefon eller til internet, og har kun mulighed for 1-2 forudbestilte besøg om ugen af halvanden times varighed i et særligt besøgsrum. Der bruges også isolationsfængsling som straf, ofte omkring 20 dage.

Udover de nævnte 400 startede et mindre antal asylansøgere deres ophold i Danmark i selskab med de kriminelle i Vestre Fængsel og afsonede en dom på typisk 40 dage for dokumentfalsk plus betaling af sagens omkostninger samt et indrejseforbud. Havde de forfalsket et eksamenspapir eller skrevet under med

en andens navn? Næh, de var såmænd ankommet til Danmark og havde søgt asyl – med et falsk pas.

Min bekendte J. ankom alene som 20-årig til Danmark med et falsk pas fra Bagdad – rystende bange, ikke vant til at være uden sine forældre og med nogle frygtelige oplevelser i skarp erindring. Hun tilbragte sine første 4 uger efter ankomsten i Vestre Fængsel. Hendes forældre har asyl i England, og det var der, hun var på vej hen. Men den gik selvfølgelig ikke på det falske pas. Hun har nu ventet 7 mdr. i Sandholm på at komme til interview og er ved at gå i opløsning af ensomhed og angst.

Hvis man er i fare i sit eget land og ikke kan opnå beskyttelse der, har man ret til at søge om beskyttelse i et andet land. Denne ret er indskrevet både i den internationale flygtningekonvention og i den europæiske menneskerettighedskonvention. At gøre brug af denne ret er lige så lidt kriminelt som at søge om landbrugsstøtte fra EU eller optagelse på en uddannelse. Konventionerne indeholder oven i købet bestemmelser om at ansøgningen skal behandles i en seriøs og uafhængig proces.

Ikke desto mindre gør Danmark, ligesom mange andre af de lande, der har forpligtet sig til at respektere og sikre denne rettighed, alt hvad der står i vores magt for at forhindre asylansøgere adgang til vores land. Vi kræver (besøgs-)visum fra de "flygtningeproducerende" lande plus bankgaranti på 52.000,- som man mister hvis gæsten søger asyl, man kan ikke længere søge asyl på vores ambassader, flyselskaberne er blevet pålagt at tjekke gyldige pas og visa. Hvis det alligevel lykkes dem at komme ind på vores territorium, forsøger vi i første omgang at få tørret dem af på et andet land via Dublin-forordningen.

Netop det med passet har ofte stor betydning i en sag. Hvis man er udrejst i eget navn og med eget pas, har de danske myndigheder svært ved at tro på, at man er i reel fare i hjemlandet – men hvis man er udrejst på falsk pas får man som nævnt en dom for dokumentfalsk. Hvordan kan det ske, når Flygtningekonventionen ellers utvetydigt nævner i artikel 31, at staterne ikke må straffe asylansøgere for at anvende falske dokumenter i forbindelse med flugten? Den officielle forklaring er, at ansøgeren viser det falske pas og først derefter udtaler det magiske ord "asyl" – man kunne måske forestille sig en lidt mere smidig regel, hvor man fx undgik straf hvis man søgte asyl indenfor samme døgn.

Den danske asylprocedure er et forhindringsløb af mistænkeliggørelse og nedværdigelser, med ringe chancer for at komme i mål. Asylansøgeren forhøres, igen som en kriminel, om sin rejserute og identitet. Det kaldes for et interview, men reelt er det et forhør – enkelte politifolk efterlader ligefrem ansøgeren grædende og rystet. Asylansøgerne har så godt som aldrig nogen forståelse eller noget overblik over den procedure, de er på vej igennem. De ved ikke, hvad der gavner eller skader deres sag, og de aner ikke, hvem de kan søge råd hos. En advokat får de nemlig først, hvis de får afslag på baggrund af den forklaring, de har afgivet under interview med politiet og Udlændingetjenesten – og hele systemet arbejder ud fra antagelsen om at man lyver. Dansk Flygtningehjælp yder gratis rådgivning, men den opfylder langt fra behovet.

De danske myndigheder har ofte svært ved at tro, at den pågældende er den, han påstår – derfor anvendes fængsling også "i forbindelse med at fastlægge identiteten". Forklaringen må vel være, at man regner med at folk kommer på bedre tanker og dropper løgnehistorierne efter en tur bag tremmer? Man har ligeledes indtil for nylig brugt fængsling som led i de "motivationsfremmende foranstaltninger", som er en række bevidste ubehageligheder beregnet på at få de afviste (dem, som Danmark ikke ifølge loven kan sende hjem tvangsmæssigt hjem) til at opgive ævred og rejse hjem frivilligt. Dette har dog vist sig ikke at have nogen effekt, og politiet er derfor holdt op med at bruge denne mulighed i loven.

Min ven S. tilbragte først 14 mdr. i Sandholm og derefter 18 mdr. i Ellebæk-fængslet, fordi politiet ikke kunne få bekræftet hans identitet og blev ved at "arbejde på" at skaffe oplysninger om ham – og her 6 år senere er man ikke kommet problemets løsning nærmere. Han er stadig afvist og kan ikke hjemsendes – det hjalp åbenbart ikke. Det kunne i andre sammenhænge kaldes uberettiget fængsling og udløse en erstatning. Under opholdet som asylansøger har han udviklet en kronisk psykisk sygdom.

Det er meget interessant at forestille sig asylsystemets brug af fængsling overfor landets almindelige borgere. Tænk, hvis man generelt kunne tilbageholde folk i op til 2 år alene på mistanke om, at de måske kunne finde på at gøre noget, der er uhensigtsmæssigt for systemet, eller med henblik på at presse folk til at ændre forklaring i diverse sager. Det minder forbavsende meget om forhold, der hersker i nogle af asylansøgnernes hjemlande – fx Sri Lanka, Iran, Algeriet, Syrien.

En særlig retsløs situation befinder personerne på Tålt Ophold sig i. Hvis man fx er mistænkt for terrorisme eller for krigsforbrydelser i sit hjemland kan man havne på ubegrænset tid i en situation, der reelt er et åbent fængsel. Man ved ikke selv, hvori mistanken består, og kan intet gøre for at forsvare sig. Pligten til at opholde sig i Sandholm forhindrer en del i at se deres familie, og ikke engang situationer som barnedåb kan give dispensation fra opholdspligten. Arbejde og studier er naturligvis heller ikke tilladt for denne gruppe. Her er både den almindelige domstolspraksis og tidsbegrænsning af straf altså sat ud af spillet.

Den udbredte brug af fængsling overfor asylansøgere er i virkeligheden blot det tydeligste symbol på den tankegang, vi møder flygtninge med – vi vil ikke have dem, vi tror ikke på dem, de er sikkert bare kommet for at nasse på vores samfund. Blandt de ca. 70 asylansøgere, som jeg gennem de senere år har haft grundige samtaler med, har alle bortset fra et par stykker haft seriøse problemer i hjemlandet og er flygtet som yderste nødløsning. Selv de fattigste af dem, jeg kender, ville ønske at de kunne vende tilbage til deres eget land, familie, sprog osv. som de savner hjerteskræende. En stor del kommer dog fra velhavende miljøer og har gode uddannelser – det kræver ressourcer og penge at komme langt væk. De har ikke manglet noget, og i Danmark skal de starte på bar bund.

Men de kommer fra lande, hvor bestikkelse er udbredt, og man bliver tortureret for at skrive en kritisk tekst. Hvor man kan blive hængt for at være homoseksuel

eller få sit hus brændt ned fordi man tror på den forkerte gud. Hvor kvinder er fuldstændig afhængige af mænd og man ikke bliver straffet for at slå sin kone ihjel. De er flygtet over hals og hoved, med en lille håndbagage, kun med tanke på at komme i sikkerhed, ofte tvunget til at efterlade børn eller ægtefæller. De har oplevet frygtelige ting, ifølge Amnesty's undersøgelse har næsten halvdelen af asylansøgerne i Danmark været udsat for tortur, og de fleste har oplevet voldsomt traumatiske begivenheder. En del har naturligvis også siddet fængslet i hjemlandet i årevis – under ekstreme forhold. De har solgt alle ejendele eller lånt store beløb af familie og venner for at kunne betale en menneskesmugler og lagt deres skæbne i denne fremmede mands hænder.

Måske er de så heldige at ende i det sikre, fredelige og rige Danmark med vores højtbesungne retssikkerhed og ubestikkelighed. Meget tit er de endt helt tilfældigt i Danmark og ved ikke noget om vores sociale ydelser (som jo altså også kun betyder starthjælp for deres vedkommende). De gør brug af deres menneskeret og søger beskyttelse og beder om lov til at blive her – og vil bare gerne have lov til at arbejde og klare sig selv. Hvordan bliver de så modtaget? Med mistænksomhed og ubehagelige forhør, forskelsbehandling og Kafkask bureaukrati, og endog stor risiko for fængsling. For torturofre kan disse fængslinger endda indebære en overtrædelse af FNs Torturkonvention – Inge Genefke fra RCT har netop politianmeldt Rigspolitiets Udlændingeafdeling for at tilbageholde et irakisk torturoffer.

De risikerer at tilbringe de næste mange år i et passivt institutionsliv på et eksistensminimum uden at måtte arbejde eller studere – et spændetrøjesystem, som veldokumenteret gør dem syge af afmagt og usikkerhed. Noget af det værste man kan gøre ved mennesker er at fratage dem enhver mulighed for at handle. De kan ikke engang rejse et andet sted hen, for politiet har deres pas og de har ikke flere penge – eneste mulighed er at rejse "frivilligt" retur til hjemlandet. Det gør de færreste naturligvis, eftersom de jo havde deres gode grunde til at forlade det. Retten til at søge om asyl bliver altså en fælde, der klapper i, og man er nu at betragte som en forbryder.

Min ven O. fik for nylig asyl. Han ankom som torturoffer for 10 år siden og fik afslag, men kunne ikke sendes hjem pga. risikoen for gentagen tortur – nu har man så endelig opgivet at sende ham hjem og dermed givet ham opholdstilladelse. De 10 år, han har henslæbt i det nedbrydende asylsystem, mener han, ligesom mange andre, har været værre end en almindelig fængselsdom for kriminalitet – for når man får en dom, ved man hvorfor og hvornår man kommer ud. Det er måske forklaringen på, at alle asylansøgerne ikke anklager den danske stat for uberettigede fængslinger, men blot lakonisk ønsker sig deres ødelagte år tilbage.

Blandt de flygtninge, der er så heldige at få opholdstilladelse, er beskæftigelsen lavere og kriminaliteten højere end blandt danskere – det er et af argumenterne for en "stram" flygtningepolitik. Men det kunne måske være et problem vi selv har skabt? De bliver betragtet som kriminelle fra starten, de er nødt til at arbejde ulovligt for at skaffe penge nok til de mest basale fornødenheder, de er tvunget til at opholde sig i store lejre i årevis hvor alle beboerne har problemer og traumer, behandling af traumer og danskundervisning tilbydes først når de har

fået opholdstilladelse, de får ikke den fornødne hjælp til at opgradere/tilpasse deres kompetencer til det danske arbejdsmarked. Hvorfor vender vi ikke systemet på hovedet og tager udgangspunkt i, at de sandsynligvis taler sandt og at de besidder en masse ressourcer, som vi alle kunne få glæde af hvis de blev taget godt imod?

Michala Clante Bendixen, Komiteen Flygtninge Under Jorden 2010